

**Cech krejčích Horšovský Týn
1828–1860 (1863)**

Inventář

EL NAD č.: 1663
AP č.: 405

Mgr. Radka Kinkorová
Horšovský Týn 2014

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam.....	7

I. Vývoj původce archivního fondu

S rozvojem řemeslné výroby ve městech jsou spjaty i počátky řemeslných bratrstev a vznik cechovního systému v českých zemích. Měšťtí řemeslníci se záhy začali spolčovat v rámci jednoho nebo více výrobních oborů ve snaze obhájit vlastní ekonomické zájmy. Cechovní sdružení, nazývaná někdy rovněž pořádky, plnila také důležitou korporativní roli v oblasti sociální. Uzavřené skupiny řemeslníků usilujících o odbytový monopol na městském trhu spojovaly i společné úkony náboženské a společenské. Postupně se rozvinula i pevná podoba cechovní organizace, v jejímž čele stál cechmistr spolu se staršími, kteří dbali na dodržování zásad stanovených ve statutech a mohli kontrolovat i jakost prodávaných výrobků. Statuta neboli artikule určovaly pravidla fungování cechu, obsahovaly normy pro provozování řemesla a zachování kvality výrobků, pro přijímání členů, vzdělávání řemeslnického dorostu a rovněž zahrnovaly normativ dobrých mravů.

Krejčovské řemeslo je jedno z mála, které svým způsobem výroby přežilo až do dnešních dnů. Vzhledem k nezbytnému užívání krejčovských výrobků v každodenním životě je pochopitelné, že rovněž v Horšovském Týně se toto řemeslo záhy provozovalo. Dostupné prameny dokládají existenci řemesla, ne však založení cechu.¹ První zmínky o cechovních sdruženích horšovskotýnských řemeslníků pocházejí z druhé poloviny 16. století. Bohužel v nich vystupují cechy obecně, zprávy se nezmiňují o konkrétních cechovních bratrstvech ani spolcích. Víme například, že některé z horšovskotýnských cechů předkládaly 23. dubna 1578 městské radě své artikuly, které ustanovovaly, jak mají řemeslníci toho kterého oboru ve svém povolání vystupovat.² Existenci zavedeného cechovního systému mezi horšovskotýnskými řemeslníky dokládá rovněž složení smutečního procesí v popisu funerální ceremonie při vyprovázení Jana staršího z Lobkovic a na Horšovském Týně v roce 1579. Bohužel ani v tomto případě autor zápisu cechy konkrétně nevypočítává.³ Existence zdejšího krejčovského cechu je potvrzena k roku 1579, kdy si cech v Hostouni pořídil statuta opisem normativu od horšovskotýnského cechu krejčích.⁴

Cech měl svoji vlastní samosprávu, ale současně byl podřízen městské správě. O tom svědčí mj. i zájem magistrátu na pečlivém a přehledném vedení cechovních úředních knih a také na uchovávání těchto dokumentů představiteli cechu v cechovní pokladnici.⁵ Cechovní starší měli spravovat cechovní pokladnici, obsahující cechovní jmění, cechovní dokumenty a nařízení určená cechům, která musela být předčítána na cechovních schůzích konaných zpravidla 3–4krát ročně. Cechmistři bývali voleni na cechovních shromážděních a potvrzováni městskou radou, které skládali přísahu.⁶ Jejich volbu musela stvrdit také správa panství.⁷ Dohledem nad cechy byli pověřeni cechovní inspektoři, jejichž funkce dozoru nad

¹ Na základě Liber memorabilium civitatis Tyn–Horssoviensis 1539–1768 (uložené ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v archivním fondu Archiv města Horšovský Týn, i. č. 45, K 10) byla analyzována celá škála řemesel působících v Horšovském Týně, viz FRIDRICH, Jan. Město Horšovský Týn od poloviny 16. století do bitvy bělohorské : poměry právní a správní, hospodářské, sociální a poddanské, národnostní a náboženské. *Minulostí západočeského kraje XIII*, Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1976. s. 121.

² Státní okresní archiv (dále SOKA) Domažlice, Archiv města Horšovský Týn (dále AM H. Týn), Liber memorabilium civitatis Tyn – Horssoviensis (1539) 1555–1768, i. č. 45, K 10, fol. 35a.

³ SOKA Domažlice. AM H. Týn, Liber memorabilium civitatis Tyn – Horssoviensis (1539) 1555–1768, i. č. 45, K 10, fol. 44 a.

⁴ WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha, 1909, str. 625.

⁵ Např. v roce 1828 magistrát ustanovil krejčovskému cechu cechovního písaře a vyčínil cechu kvůli ztrátě předchozích úředních knih. Viz SOKA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, sign. 10/8 3, i. č. 480, č. kart. 26.

⁶ K volbám cechovních starších viz AM H. Týn, volby cechovních starších v letech 1806, 1810, 1813, sign. 10/1/1, i. č. 480, č. kart. 26, přísahy cechovních starších krejčovského cechu v roce 1792, sign. 10/1, i. č. 480, č. kart. 26.

⁷ SOKA Domažlice, AM H. Týn, listina z 1. května 1622, jíž Maxmilián z Trauttmansdorffu dává městu nový městský řád, i. č. 29, L 29.

činností cechů byla zřízena v roce 1731 generálním cechovním patentem pro české země. Cechovní inspektoři bývali spolu s cechovními písaři přítomni cechovním schůzím.

V horšovskotýnském krejčovském cechu se sdružovali nejen zdejší měšťané, ale rovněž řemeslníci z blízkých okolních lokalit. V roce 1826 cech seskupoval celkem 67 mistrů, z toho 19 jich pocházelo z Horšovského Týna a ostatní řemeslníci pak z Polžic, Ostromeče, Svinné, Kocourova, Bukové, Výrova, Semošic, Semněvic, ze Srb, Puclíc, Křakova, Horního Metelska, Chřebřan, Zichova, Němčic, Valdorfu, Tasnovic, Horšova, Hlohovčic, Vránova, Poděvous, Všekar, Čečovic a Horní Kamenice.⁸

Později počet krejčovských mistrů klesal (předpokládáme-li, že způsob jejich evidence nedoznal nějakých změn). V roce 1852 byl v městské registratuře poznamenán počet 16 krejčovských mistrů. Poměrně zajímavý údaj o stavu financí v pokladnici krejčovského cechu, a to 112 zlatých, svědčí o tom, že krejčovský cech se zařadil mezi bohatá cechovní sdružení v Horšovském Týně, hned po mlynářích a ševcích.⁹ Obecně byli právě krejčí a ševci považováni za představitele chudších řemesel, avšak pravděpodobně ne v centrech velkých panství a ne v místech s vojenskou posádkou.

Před rozpuštěním cechů a ustavení společenstev docházela na horšovskotýnský magistrát hlášení o stavu cechů před jejich zrušením. Krejčovský cech nahlásil 10 měšťanů provozujících krejčovské řemeslo a hotovost v pokladně něco málo přes 40 zlatých, čímž si stále držel postavení významného cechu v Horšovském Týně.¹⁰

Horšovskotýnský krejčovský cech ukončil svoji činnost k 1. květnu 1860, kdy vstoupil v platnost císařský patent č. 227 ř. z., živnostenský řád z 20. prosince 1859. Ten v úvodním článku III zrušil veškeré dosavadní předpisy o získávání živnostenského oprávnění, jakož i ostatní starší normy o provozování živností, které byly v rozporu s novým živnostenským řádem, který zavedl. Tento řád nahradil dosud existující cechy živnostenskými společenstvy (§§ 106–130).

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie cechu převzal archiv patrně s dokumenty dalších horšovskotýnských cechů v roce 1954 společně s materiálem dnes náležejícím do archivního fondu Archiv města Horšovský Týn (viz stručný zápis Jana Kvídery v soupisu archiválií kožešnického cechu ve spisu o fondu Cech kožešníků Horšovský Týn) při jedné z prvních přejímek archiválií do nově vzniklého okresního archivu. V souladu s dohodou mezi ministerstvem školství a kultury a ministerstvem vnitra byl z muzeí do archivů delimitován archivní materiál vzešlý z cechovní činnosti. Městské muzeum v Horšovském Týně bylo zřízeno v roce 1949 a jeho součástí se stal také městský archiv a další dokumenty svědčící o bohaté historii města.

Dvě úřední knihy náležející nyní do archivního fondu Cech krejčích Horšovský Týn byly nalezeny mezi nezpracovanými archiváliemi horšovskotýnských cechů a zaevidovány k inventarizovanému fondu v roce 2006.

O uložení dokumentů před jejich převzetím do archivu nic určitého nevíme. Můžeme se domnívat, že po dobu existence cechů byly uloženy v cechovní pokladnici, kterou spravovali cechovní starší, do jejichž domu se pokladna po jejich zvolení obvykle stěhovala.

Vzhledem k množství dochovaného archivního materiálu přirozeně předpokládáme ztráty dokumentů před jejich uložení v archivu, o čemž svědčí už upozornění horšovskotýnského magistrátu směřované krejčovskému cechu na ztrátu knih vedených před rokem 1818.¹¹ Nedochoval se ani typář. Jeho pečetní otisk obsahuje např. archivní fond

⁸ SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, cechovní účty, i. č. 586, sign. pol 10, č. kart. 165.

⁹ SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, sign. 11/2/27, i. č. 642, č. kart. 198.

¹⁰ SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, i. č. 642, č. kart. 198.

¹¹ SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, sign. 10/8 3, i. č. 480, č. kart. 26. V zápise se píše, že cechovní knihy již nelze najít.

Archiv města Horšovský Týn v agendě udílení mistrovského práva. Okrouhlá pečeť o rozměrech 32 x 30 mm obsahuje v pečetním poli symboliku krejčovského řemesla – nůžky, nad nimi anděla a kolem rostlinné ornamenty, opis není zcela dobře čitelný (...stat teinitz...1707).¹²

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Cech krejčích Horšovský Týn nebyl ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně dosud zpracováván.

Cechovní agenda se zachovala torzovitě, archivní fond tvoří pouze dvě úřední knihy: kniha protokolů ze schůzí cechu a kniha příjmů a výdajů.

Ze schůzí cechu pořizoval cechovní písař podle 54. článku generálních cechovních artikulů z roku 1739 zápisy do knih protokolů o všem, co se projednávalo a rozhodovalo, aby v případě nutnosti mohl být z cechovního protokolu pořízen opis pro příslušníka cechu nebo pro vrchnost. Jinak nebýval obsah cechovních protokolů neboli register pevně stanovený.

Naopak kniha příjmů a výdajů cechu měla od 18. století rozdělené stránky na příslušné sloupce podle předepsaného formuláře.

Obě dochované knihy cech pořídil a počal vést v roce 1828, poté co jej horšovskotýnský magistrát upozornil na nedbalé vedení cechovních úředních knih, neboť zápisy ze schůzí nebyvaly datovány a neobsahovaly ani podpisy cechovního inspektora a cechovních starších. Proto magistrát přidělil cechu jako cechovního písaře kancelistu Johanna Engela, který se účastnil cechovních schůzí společně s cechovním inspektorem a prováděl zápisy do úředních knih.¹³

Jazykem archiválií je němčina. Obě knihy jsou v dobrém fyzickém stavu, nevyžadují nutně konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Z úředních knih dochovaných v archivním fondu Cech krejčích Horšovský Týn lze studovat dějiny cechu v 1. polovině 19. století. Za pozornost stojí kniha protokolů, z níž je možné čerpat informace o všeobecné činnosti cechu, zejména o přijímání nových učedníků a mistrů. Kniha příjmů a výdajů informuje o hospodaření cechu a rovněž poskytuje údaje o počtech a jménech členů cechu.

Pro hlubší poznání historie krejčovského cechu bude nutné podrobit studiu i další prameny uložené v archivu, zejména v archivním fondu Archiv města Horšovský Týn, popř. v archivním fondu Velkostatek Horšovský Týn (uložený ve Státním oblastním archivu v Plzni).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Cech krejčích Horšovský Týn uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 16. září 2014

Radka Kinkorová

¹² SOkA Domažlice., AM H. Týn, udělování mistrovských a výučních listů, zde udělení mistrovského práva Karlu Marasovi v roce 1822, i. č. 479, č. kart. 24.

¹³ SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, sign. 10/8 3, i. č. 480, č. kart. 26.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv (dále SOkA) Domažlice, Archiv města Horšovský Týn (dále AM H. Týn), Liber memorabilium civitatis Tyn – Horssoviensis (1539) 1555–1768, i. č. 45, K 10.

SOkA Domažlice, AM H. Týn, listina z 1. května 1622, jíž Maxmilián z Trauttmansdorffu dává městu nový městský řád, i. č. 29, L 29.

SOkA Domažlice, AM H. Týn, udělování mistrovských a výučních listů, i. č. 479, č. kart. 24.

SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, i. č. 480, č. kart. 26.

SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, cechovní účty, i. č. 586, sign. pol 10, č. kart. 165.

SOkA Domažlice, AM H. Týn, záležitosti cechů, i. č. 642, č. kart. 198.

Literatura

FRIDRICH, Jan. Město Horšovský Týn od poloviny 16. století do bitvy bělohorské : poměry právní a správní, hospodářské, sociální a poddanské, národnostní a náboženské. *Minulostí západočeského kraje XIII*, Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1976, s. 109–135.

JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

LIEBSCHER, Karl. *Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz*. Bischofteinitz 1913.

VOLF, Miroslav – HAAS, Antonín. *Archivní příručka : Sborník přednášek o archivní praxi*. Praha : Svoboda, 1948.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha, 1909.

WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha, 1906.

Inventární seznam

Inventární číslo	Obsah	Časový rozsah	Evidenční jednotka
---------------------	-------	------------------	-----------------------

I. Knihy

1	Kniha zápisů z cechovních schůzí	1828–1860 (1863)	ukn 1

*Německy, 23 x 35,5 cm, vazba z lepenky a papíru,
hřbet a rohy kožené*

2	Kniha příjmů a výdajů cechu	1828–1860	ukn 2

*Německy, 22 x 34 cm, vazba z lepenky a papíru,
hřbet a rohy kožené*

Název archivní pomůcky (archivního fondu):	Cech krejčích Horšovský Týn
Značka archivního fondu:	Cech krej. H. Týn
Časový rozsah:	1828–1860 (1863)
Počet evidenčních jednotek:	2 (2 úřední knihy)
Počet inventárních jednotek:	2
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	16. 9. 2014
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	8
Počet exemplářů:	4
Pomůcku schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 16. 9. 2014 čj. SOAP/010-0652/2014